



Remissvar

Datum för beslut
2022-11-11

Vår beteckning
GD-beslut 67/2022
Dnr SBU 2022/518

Er beteckning
Dnr S2022/03277

Till
Regeringskansliet
Socialdepartementet

Remissvar för Nästa steg. Ökad kvalitet och jämlikhet i vård och omsorg för äldre personer (SOU 2022:41)

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har fått möjlighet att ge synpunkter på SOU 2022:41. SBU vill anföra följande:

Kapitel 7 En äldreomsorgslag

- SBU välkomnar en särskild äldreomsorgslag även om reglering och rätts-tillämpning inte är SBU:s kompetensområde. Utredningen konstaterar att det råder stora lokala skillnader avseende likvärdighet i insatsernas omfattning, innehåll och kvalitet i utförandet över landet (s. 204). Tydlighet i lagstiftningen när det gäller uppdrag och innehåll i äldreomsorgen bedömer SBU vara mycket angeläget, också i ljuset av demografin, ett förändrat omsorgslandskap och gällande krav i nuvarande socialtjänstlag. Tydliga begrepp och definitioner är även en av förutsättningarna för god utvärderingskvalitet och jämförelser. Äldreomsorgen är tillika socialtjänstens största verksamhetsgren.
- Lagstiftning är ett viktigt demokratiskt verktyg och centralt i socialtjänstens verksamhet. Lagkrav gäller alla utförare vilket är positivt. Att koppla indikatorer till den nya äldreomsorgslagen tror SBU är klokt.
- Förslaget om en Nationell ordning för kvalitetsutveckling, NOK, ser SBU också positivt på. Modellens områden är centrala med tanke på att äldre personer ofta har behov av såväl medicinska som sociala och rehabiliterande insatser, samtidigt eller på andra sätt.

Kapitel 3 Kontext

- Äldreomsorgslagen kan, menar SBU, ses som en viktig ”pluslag” till socialtjänstlagen. Denna utredning instämmer i utredningsförslagen från ’Framtidens socialtjänst’ (SOU 2020:47) om en ny bestämmelse att verksamhet ska bedrivas med vetenskap och beprövad erfarenhet, om socialtjänstdataregister och utökning av officiell statistik inom socialtjänsten (s.118). Dessa förslag är

synnerligen väsentliga ur SBU:s perspektiv. Om det är möjligt att de grundläggande orden 'vetenskap och beprövad erfarenhet' även ingår i äldreomsorgslagens texter vore följaktligen värdefullt, enligt SBU, då insatserna till målgruppen är av socialmedicinsk karaktär. Utredningens skrivning på s. 118 – "För att säkerställa en kunskapsbaserad äldreomsorg och kommunal primärvård behövs såväl kulturer som strukturer vilka understödjer forskning och utveckling. Detta saknas i hög grad i dag." – är ett särskilt väsentligt konstaterande, menar SBU.

De fördelar med äldreomsorgslagen som utredningen presenterar förefaller rimliga och önskvärda. Tydligare styrning, ökad nationell likvärdighet och bättre förutsättningar för personalen att utföra sitt arbete med kvalitet ser SBU som mycket angelägna. En stärkt personcentrering och minskad utbudstyrning ter sig sympatiskt. Behov, risk för undanträngning och tillgänglighet är betydelsefulla etiska aspekter i SBU:s rapporter.

Kapitel 8 Stärkt primärvård i kommuner

- Betoningen på förebyggande perspektiv, hälsofrämjande, funktionsstödjande och tillgänglig inriktning i äldreomsorgen är både positiv i dagens situation liksom framsynt, menar SBU. Den harmonierar även väl med intentionerna i förslagen till ny socialtjänstlag.
- SBU ser allmänt positivt på ett förstärkt och förtydligt ansvar för huvudmännen vad gäller stärkt primärvård i kommuner, det vill säga de medicinska frågorna – allt till gagn för de äldres hälsa och välbefinnande.

Några synpunkter med särskild anknytning till SBU:s kompetensområde

- SBU:s kompetensområde är att ta fram vetenskapliga kunskapsunderlag. Det vill säga sammanställningar av all relevant, tillgänglig och välgjord forskning om en fråga, till exempel effekter av en viss insats. Data från nationella register av olika slag, liksom välgjorda lokala utvärderingar och uppföljningar, utgör dock viktiga komplement för ett centralt moment när det gäller SBU:s vetenskapliga kunskapsunderlag – bedömning av forskningsresultatens överförbarhet till aktuella svenska förhållanden. I SBU:s rapporter ingår därför ofta även etik och hälsoekonomi, aspekter som förtjänstfullt kan nyanseras med stöd av säkra nationella data. Det gäller särskilt hälsoekonomi eller ekonomiska aspekter. Särskilda analyser om läge och utveckling i en population som exempelvis Socialstyrelsen gör på beställning kan ge viktig, och ibland ny, bakgrundsinformation. Det måste, menar SBU, anses väsentligt för verksamheten liksom för samhället i stort med kontinuerliga och säkra data som kan kasta ljus över förhållanden i en stor befolkningsgrupp som äldre personer utgör. SBU noterar med tillfredsställelse den pågående diskussionen om ökad tillgång till viktiga, men i nuläget opublicerade, nationella data så som exempelvis patientdata från primärvården. En annan viktig datakälla skulle vara bemanningsstatistik i äldreomsorgen vilken saknar lagstöd i nuläget.
- SBU ser positivt på utredningens förslag om precisering och konkretisering av uppföljning av insatser enär en sådan uttrycklig skrivning saknas i nuvarande socialtjänstlag (7.3.8). Utredningens skrivelser om personcentrerat perspektiv i biståndsbedömningen (7.3.6) är bra. SBU ser det som önskvärt att i en individuell

bedömning koppla behov till personens funktionsförmåga, inte enbart till en eventuell diagnos, vid bedömning av lämplig insats, exempelvis särskilt boende. Uppföljning ger information om förlopp som är värdefull kunskap vid vård och omsorg om individer, men också på aggregerad nivå. Målet med SBU:s verksamhet är att våra vetenskapliga kunskapsunderlag ska bidra till bättre hälsa och omsorg med den enskildes behov i centrum.

Beslut i detta ärende har fattats 2022-11-11 av SBU:s generaldirektör Britta Björkholm. Projektledare Gunilla Fahlström har varit föredragande och samrådande har varit avdelningschef Sofia Tranæus.